

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Навчальна лінгвістична практика є складовою частиною навчального процесу, що має на меті формування ключових компетенцій, необхідних для успішного здійснення педагогічної діяльності й професійного та особистісного самовдосконалення майбутнього бакалавра. Результати ономастичної практики дозволять поглибити знання базового курсу „Сучасна українська літературна мова”.

Предметом дослідження є українська антропоніміка (власні імена, прізвища, імена по батькові, прізвиська, псевдоніми та антропоніми) та топоніміка (гідроніми, ороніми, хороніми, ойконіми, мікротопоніми, урбаноніми).

Метою лінгвістичної практики є дослідження антропонімії й топонімії Миколаївщини.

Завдання лінгвістичної практики:

- 1) оволодіння методиками збору, систематизації, обробки й опису зібраного ономастичного матеріалу;
- 2) створення ономастичної картотеки кафедри з постійним її поповненням;
- 3) оволодіння навичками лексикографічної та бібліографічної роботи з використанням сучасних інформаційних технологій.

Проходження практики здійснюється індивідуально й поетапно за одним із напрямів ономастики – топонімічним чи антропонімічним.

Топонімічний напрям

I етап – збирання та первинна обробка інформації. Визначаються принципи та методологічні прийоми формування переліку онімів, що підлягають аналізу, територіальний рівень, засоби й конкретні методи досліджень певного виду топонімів. Мета етапу – визначити критерії відбору топонімічної інформації, забезпечити необхідний її обсяг й повноту, окреслити методику й джерела географічних назв. Виходячи з мети та завдань дослідження, до процесу збирання інформації сформульовані вимоги:

- 1) відбір та формування переліку топонімів характеристиками, різновидами, обсягом генетичних й видових категорій топонімів тощо;
- 2) забезпечення необхідного обсягу топонімічної інформації, її надійності й достовірності, повноти характеристик окремих топонімів для подальшого комплексного аналізу;
- 3) досягнення визначеності інформації – забезпечення в повному обсязі фактами й даними про кожен окремих вид топоніму, що внесений до розгляду.

Первинна обробка топонімічного матеріалу представляється класифікаціями топонімів за географічними ознаками, а саме за територіальними одиницями, категоріями номінованих об'єктів, семантикою (змістовним сенсом назви), кількісним розподілом.

II етап – аналіз та синтез матеріалів. На цьому етапі концентруються зусилля виконання поставлених конкретних завдань, розроблених на першому етапі. Проводяться теоретичні дослідження для отримання достовірної й остаточної інформації про об'єкт, який аналізують, групують (класифікують) отримані матеріали для подальшого перетворення. На даному етапі для топонімічних досліджень найчастіше використовують наступні джерела: географічну карту (картосхема, план території), архівні та літературні матеріали (документи, довідники, топографічні словники), офіційні довідкові джерела. Та найцікавішим джерелом інформації є жителі (старожили) села (міста), які розкажуть про топоніми чимало.

Записуючи географічні назви, слід пам'ятати, що не кожен мешканець населеного пункту знає всі назви, тому записи потрібно вести від декількох осіб-інформаторів. Краще записувати матеріал від жителів двох-трьох поколінь. Старші люди добре пам'ятають давніші назви, які були у вжитку в минулому, а на даному етапі забуваються, молодше

покоління — нові назви. Такий спосіб опитування та запису дає повноту й точність зібраного матеріалу. Інформаторів бажано обирати з числа корінного населення. Найкраще, коли відомості про місцеву топонімію подають особи, що умовами життя і професією зв'язані з певного роду географічними об'єктами: рільники — про назви полів, сіножатей, лугів, вигонів, сільськогосподарських неужитків; лісники — про ділянки лісу, гаї, переліски, лісові насадження; рибалки — про стави, озера, ріки, протоки, заплави і т.д.

Запис топонімічних назв повинен бути точним і повністю відповідати вимові інформаторів. Збирачам рекомендується використовувати фонетичну транскрипцію для передачі назв у тій вимові, якою володіє інформатор, й передавати назви на письмі звичайними засобами орфографії. Кожний топонім необхідно фіксувати в називному відмінку однини чи множини в залежності від того, як уживана назва. Коли зустрічаються дві форми, обов'язково записати паралельно обидві. Крім цього, занести всі форми непрямих непрямих відмінків цієї назви (при обов'язковому родовому відмінку). До назви потрібно написати прикметникову форму, якщо така вживається.

У випадках, коли той чи інший об'єкт має дві назви (буває і більше), записувати їх усі. При цьому необхідно зробити примітки, яка з даних назв вживається частіше і яка відома з них раніше. Назва, складовою частиною якої є географічний термін, може вживатись у повній та усіченій формах (*Лиса Гора, Лиса*), тому потрібно записувати обидві форми.

Враховуючи випадки переносу власних назв з одного об'єкта на інший (*горб Круглий, пізніше ліс Круглий, або левада Широка Долина*), потрібно записувати обидві назви об'єктів незалежно від їх характеру (номенклатурного матеріалу) і категорії. У таких випадках завжди бажано уточнити їх місце знаходження та взаємну локалізацію на планшетах, картосхемі (такі об'єкти, як правило, територіально накладаються, або є суміжними за розташуванням). Чим точніше записана назва й визначене її місце знаходження, тим легше піддається вона наступному науковому дослідженню.

У селах, де живе змішане населення, потрібно записувати для кожного географічного об'єкта окремо українсько- та іншомовну назву.

Поряд з топонімом необхідно фіксувати всі почуті від місцевих інформаторів історичні відомості, які стосуються топонімічних назв (як правило, на основі як реальних фактів, так і у формі легенд, оповідей).

На цьому етапі описується історія обраного села та його мікротопонімікон (за спеціальним питальником), а також заповнюються анкети про топоніми обраної місцевості.

III етап — оформлення результатів дослідження (заключний). Після теоретичного та експериментального (I і II) етапів проводиться загальний аналіз та співставлення отриманих результатів.

Антропонімічний напрям

Дослідження прізвищ має здійснюватися з урахуванням принципів, визначених в ономастичній науці.

1-й принцип: запис прізвищ усіх жителів села.

2-й принцип — територіальний. Записувати прізвища потрібно в межах сільради, району, області, тобто за адміністративно-територіальним поділом.

3-й принцип — обов'язкова фіксація узуальної та юридичної форми прізвища. Оскільки прізвище має дві основні ознаки — обов'язкову спадковість і юридичну легітимність, — то й фонографічний склад, фонографічна будова прізвищ регулюються двома нормами — узуальною (граматичною) і юридичною. Первісно в прізвищах вони збігалися майже повністю, бо новонароджених реєстрував у церквах під час хрещення грамотний працівник церкви. Але в період, коли юридична легітимність стала виражатися в таких юридичних документах, як свідоцтво про народження (метрика) та паспорт, то в

результаті дії екстралінгвальних у наш час дуже банальних причин – низька українсько- і російськомовна грамотність працівників РАГСів і паспортних столів – у метриках і паспортах, а звідси і в інших юридичних документах, з'явилися масово прізвища з орфографічними помилками. Особливо це стосується міської місцевості та періоду, коли в паспортах прізвища записували українською та російською мовами. Тому в наш час відмінність у фонографічній будові прізвищ юридичних й узуальних форм значно зросла, і нехтувати нею не можна.

4-й принцип — обов'язкова фіксація прийнятого в досліджуваній місцевості наголошення прізвищ. Наголос у прізвищах поліфункціональний:

- 1) відмежовує антропонімі лексеми від відповідних апелятивних;
- 2) оберігає етимон прізвища або затушовує його і спричиняє асоціації з псевдоетимонами;
- 3) змінює естетичний образ прізвищ;
- 4) змінює статус списку прізвищ без наголосу, алфавітно структурованих для потреб канцелярії, на статус словника прізвищ із наголосом для потреб комунікації;
- 5) виступає засобом русифікації українських прізвищ;
- 6) виступає засобом освоєння українською мовою прізвищ іншомовного походження;
- 7) найголовніше — у низці випадків фактично виступає формальним засобом творення нових прізвищ.

5-й принцип — етимологічний аналіз українських прізвищ має ґрунтуватися передусім на матеріалі того середовища, у якому сформувалось і народилося прізвище.

6-й принцип — екстралінгвальні фактори, що впливають на результати формування антропонімікону певного населеного пункту.

Примітка: Здійснюючи дослідження прізвищ, слід описати історію обраного села.

Організація лінгвістичної практики

Практична підготовка студентів передбачає проведення настановчо-мотиваційного етапу, а саме:

проведення на початку практики настановчої конференції студентів, що визначає мету й завдання практики, під час якої практиканти отримують відповідні методичні рекомендації щодо їхньої практичної роботи;

здійснення керівниками поточного контролю за забезпеченням оптимальних умов та відповідності змісту ономастичної практики висунутим завданням.

Освітні й науково-дослідницькі форми роботи студентів, що використовуються під час лінгвістичної практики:

- вивчення теоретичної бази практики, укладання глосарія;
- архівна робота (збір, первісна обробка матеріалів);
- робота в музеях і бібліотеках;
- опитування за напрямом практики;
- позааудиторна самостійна робота під керівництвом наукового керівника (укладання картотек, написання оглядів і звітів із практики).

Організація та керівництво лінгвістичною практикою студентів

Під час проходження практики студент виконує науково-дослідницьке завдання, що передбачає роботу по збору, систематизації, опису й аналізу ономастичного матеріалу, фіксованого на території Миколаївської області. Виконання студентом цих функцій потребує від нього знання теорії ономастики й методології ономастичних досліджень. Практика вимагає від студентів уміння застосовувати набуті теоретичні знання з сучасної української мови та української ономастики під час проведення науково-дослідницької діяльності.

Лінгвістична практика студентів триває 2 тижні.

Обов'язки керівника практики:

- бере участь у настановчій та підсумковій конференціях із ономастичної практики студентів;
- допомагає студентам визначити базу для проходження практики;
- консультує студентів у процесі здійснення ними науково-дослідницької діяльності;
- корегує роботу студентів по збору, систематизації, опису й аналізу мовного матеріалу;
- збирає та перевіряє звітну документацію з ономастичної практики;
- звітує за результатами ономастичної практики перед факультетським керівником.

Обов'язки студентів-практикантів:

- вчасно виконувати всі види робіт, передбачені програмою ономастичної практики;
- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку архівів, бібліотек та музеїв.

Контрольно-оцінний етап

За результатами лінгвістичної практики студент оформляє звітну документацію, що здається на кафедру української мови і літератури.

Звітні матеріали з лінгвістичної практики:

1. Звіт про проходження ономастичної практики, у якому в систематичному вигляді описується особисто виконана робота за весь термін практики.

2. *Для топонімічного напрямку:* заповнений питальник, анкета й паспорт топонімічного запису.

Для антропонімічного напрямку: інформація про обраний населений пункт; упорядкований реєстр прізвищ жителів села; опис й аналіз прізвищ за визначеними принципами.

3. Мультимедійна презентація результатів проходження практики.

Для узагальнення результатів практики проводиться підсумкова конференція-захист, у роботі якої беруть участь практиканти й керівники практики від кафедри.

Студент, який не виконав програму практики з поважних причин, має право на проходження практики повторно.

Студенту, який отримав негативну оцінку з практики, надається право виконати завдання практики повторно.

Під час захисту результатів практики студент:

- демонструє навички лексикографічної та бібліографічної роботи з використанням сучасних інформаційних технологій;

- обґрунтовує вибір напрямку ономастичного дослідження, його методів і принципів;

- аналізує свої досягнення, демонструє матеріали практики;

- демонструє вміння аналізувати ономастичний матеріал;

- представляє мультимедійну презентацію результатів проходження практики на підсумковій конференції.

Після перевірки й затвердження звіту про практику керівник виставляє студенту диференційовану оцінку

Керівники лінгвістичної практики інформують адміністрацію факультету та університету щодо фактичних термінів початку й закінчення практики, складу студентів, які пройшли практику, та результатів практики.

Рекомендована література

Базова

Довідникова література

- Белей Л. Ім'я для дитини в українській родині: Словник-довідник. – Ужгород, 1993. – 116 с.
- Білецький-Носенко П. Словник української мови / Підгот. В. Німчук. – К., 1966. – 423 с.
- Бурячок А. А. Українсько-російський транслітерований словник власних імен і найпоширеніших прізвищ. – К., 2001. – 168 с.
- Бурячок А.А. Правописний словник імен і найпоширеніших прізвищ. – К., 1996. – 150 с.
- Бучко Д.Г. Інверсійний словник ойконімів України. – Люблін, 2001. – 325 с.
- Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
- Головащук С. Правописний словник. – К., 1999. – 607 с.
- Горпинич В.О. Словник відтопонімичних прикметників і назвжителів України: У 2 т. – Кіровоград, 1994. – Т. 1. – 160 с.
- Горпинич В.О. Словник географічних назв України: Топоніми та відтопонімні прикметники. – К., 2001. – 526 с.
- Дей О.І. Словник українських псевдонімів. – К., 1969.
- Етимологічний словник української мови: В 7 т. – К., 1982-1989. – Т. 1 – 3.
- Каталог річок України / Уклад. Г.І. Швець, Н.І. Дрозд, С.П.Левченко. – К., 1957. – 192 с.
- Кругляк Ю.М. Ім'я вашого міста: Походження назв міст і селищ міського типу Української РСР / Відп. ред. І.О. Варченко. – К., 1978. – 151 с.
- Мартінова Г.І. Лінгвістична географія правобережної Черкащини. – Черкаси, 2000. – 266 с.
- Масловська М.В., Купневич В.Ю., Федорова Н.А. Словник етнографічних термінів. – Житомир, 2004. – 266 с.
- Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ / За ред. / Варченка. – К., 1969. – 254 с.
- Російсько-український словник географічних термінів / Уклад. О.М. Маринич, М.М. Михайленко, А.П. Могила, О.І. Речмедін. – К., 1970.
- Російсько-український словник: Прізвища; Імена; Імена по батькові; Облaсті; Райони; Міста; Селища міського типу; Села / Упоряд. З.Г. Рикова, Н.В. Щеголівська. – Харків, 1997. – 304 с.
- Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник / За ред. В.М. Русанівського. – К., 1986. – 310 с.
- Словник гідронімії України / Уклад. В.В.Німчук, І.М.Железняк, А.П.Корепапова, Л.Т.Масенко, А.П.Непокупний. – К., 1979. – 780 с.
- Словник лінгвістичних термінів / Уклад. Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К., 1985. – 360 с.
- Словник прізвищ північно-західної України : у 3-х т. / Упорядник Г.Л. Аркушин. - Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009.
- Словник української мови: В 11 т. – К., 1970-1980.
- Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000.

Допоміжна

Наукова література

Загальна ономастика

- Бевзенко С.П. З історії української ономастики (на матеріалі Харківського перепису 1660 р.) // Доп. та повідом. Ужгородського ун.-ту. Серія філолог. наук. – 1961. – Вип. 7.
- Белецький А.А. Лексикологія и теорія язукознаня (Ономастика). – К., 1972. – 211 с.
- Бондалетов В.Д. Ономастика и социолінгвістика // Антропоніміка. – М., 1970. – С. 17 – 23.
- Бондалетов В.Д. Русская ономастика. – М., 1983. – 224 с.

- Вербич С.О. Внутрішня реконструкція як базовий принцип у системі аналізу онімного матеріалу // Українська мова. – 2002. – № 2. – С. 59 – 68.
- Веселовский С.Б. Ономастикон. Древнерусские имена, отчества, фамилии. – М.: Наука, 1974. – 382 с.
- Железняк І.М. Ономастика та періодизація глотогенезу в Україні (до постановки питання) // Третій міжнародний конгрес українців 26-29 серпня 1996 р. – Мовознавство. – Харків, 1996.
- Железняк І.М. Про деякі лінгвістичні ознаки власних назв // Мовознавство. – 2001. – № 1. – С. 13 – 17.
- Железняк І.М. Роль і місце ономастичних досліджень у студіях зі східнослов'янського етногенезу // Ономастика та етногенез східних слов'ян. – К., 1998.
- Карпенко Ю.О. Онімизація і трансонімизація як словотвірний акт // Шоста республіканська ономастична конференція. Тези доповідей і повідомлень. – Ч. 1. – Одеса, 1990. – С. 35 – 37.
- Карпенко Ю.О. Творення загальних назв від власних // Укр. мова і літ. в школі. – 1973. – № 10.
- Корепанова А.П. Антонімія в ономастиці // Мовознавство. – 1979. – № 4.
- Питання ономастики південної України. – К., 1974.
- Питання ономастики. – К., 1965.
- Питання сучасної ономастики. – К., 1976.
- Питання топоніміки та ономастики. – К., 1962.

Антропоніміка

- Антонюк О.В. Лексико-семантична група прізвищ, що вказують на звички, уподобання, вчинки людини (на матеріалі антропонімії Донеччини) / О.В. Антонюк // Актуальні питання антропоніміки / Відп. ред. І.В. Єфименко.- К., 2005.- С. 25-30.
- Бренер Н.М. Відпрізвищеві прізвиська Луганщини // Студії з ономастики та етимології. – К., 2002. – С. 26 – 30.
- Вербич С.О. Деякі прізвища і прізвиська українців з погляду походження / С.О. Вербич // Актуальні питання антропоніміки : зб. мат. наук. читань пам'яті Юліана Костянтиновича Редька / Відп. ред. І.В. Єфименко. - К., 2005.- С. 56-62.
- Гайдукевич Т. Коли сформувались українські прізвища // Жовтень. – 1987. – № 6.
- Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф. Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
- Глинський І. Твоє ім'я – твій друг. – К.: Наук. думка, 1970. – 223 с.
- Гриднева Любов. Змішування мов в українській антропонімії // Урок української. – 2002. – № 9. – С. 25 – 26.
- Гумецька Л.Л. Народні форми хрещених імен в українській мові XIV–XV ст. // Українська та діалектна лексика. – К., 1985. – С. 113–206.
- Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 119 с.
- Єфименко І.В. З історії виникнення та розвитку українських прізвищевих назв (на матеріалі писемних пам'яток XVI ст.) // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 75 – 87.
- Єфименко І.В. Антропонімічні етюди // Культура слова. – К., 1997. – Вип. 50. – С. 79 – 80.
- Єфименко І.В. Українські прізвищеві назви XVI ст. – К., 2003. – 168 с.
- Єфименко І. Дещо про походження сучасних українських прізвищ // Дивослово. – 2002. – № 11. – С. 18 – 19.
- Єфименко І.В. Праслов'янська лексична спадщина в українських прізвищевих назвах XVI ст. // Мовознавство. – 1999. – № 4-5. – С. 34 – 40.

- Железняк І.М. Українські прізвища на -ист (-а, -ий) // Мовознавство. – 1975. – № 2. – С. 44–54.
- Жовтобрюх М.А. Про термін прізвище // Мовознавство. – 1969. – № 4. – С. 82–86.
- Керста Р.Й. Антропоніми – основа вивчення лексики, що характеризує особисті властивості людини // З історії української лексикології. – К., 1980. – С. 200–213.
- Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. – К.: Наук. думка, 1984. – 152 с.
- Коломієць В.Т. Прізвища на -ов, -ев (-ів) та -ин, -ін в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1951. – № 3. – С. 75–77.
- Коломієць В.Т., Мельничук О.С. Прізвища на -ов, -ев (-ів) та -ин, -ін в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1951. – № 3. – С. 44 – 47.
- Корнієнко І.А. До питання про виникнення антропонімів Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 13. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 66– 69.
- Корнієнко І.А. Прізвища з суфіксом -ар в Нижній Наддніпрянщині // Ономастика і апелятиви. – Вип. 14. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 80–85.
- Корнієнко І.А. Морфемна будова відіменних прізвищ Нижньої Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 15. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 50–59.
- Корнієнко І.А. Валентність суфікса -енк-о в основах відапелятивних прізвищ Нижньої Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 17. – Дніпропетровськ, 2002. – С. 70–75.
- Корнієнко І.А. Особові апелятиви як джерело творення сучасних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Ономастика і апелятиви. – Вип. 23. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 110–117.
- Корнієнко І.А. Дещо про семантику відапелятивних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Українська література в загальноосвітній школі. – № 1. – 2005. – С. 55–56.
- Корнієнко І.А. Від професійно-соціальних назв до сучасних прізвищ (на матеріалі антропонімів Дніпровського Припоріжжя) // Українська література в загальноосвітній школі. – № 2. – 2005. – С. 16–17.
- Корнієнко І.А. Прізвища ад'єктивного типу в Дніпровському Припоріжжі // Українська література в загальноосвітній школі. – № 3. – 2005. – С. 35–37.
- Корнієнко І.А. Іншомовні елементи в українській антропонімії (Дніпровське Припоріжжя) // Українська література в загальноосвітній школі. – № 5. – 2005. – С. 47–50.
- Корнієнко І.А. Морфеміка апелятивних основ прізвищ субстантивного типу // Ономастика і апелятиви. – Вип. 21. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 103 – 111.
- Корнієнко І.А. Особові апелятиви як джерело творення сучасних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Ономастика і апелятиви. – Вип. 23. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 110 – 117.
- Корнієнко І.А. Питання граматичної структури прізвищ // Філологічні читання: матеріали міжвузівської наукової конференції. – Миколаїв: МДУ, 2005. – С.35-37.
- Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 25. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „Ліон”, 2006. – 237 с.
- Корнієнко І.А. З історії розвитку української антропоніміки // Ономастика і апелятиви. – Вип. 30. – Дніпропетровськ, 2007.
- Корнієнко І.А. Особливості морфемної структури субстантивних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія „Лінгвістика”: збірник наукових праць. – Вип. 7. – Херсон: ХДУ, 2008. – С.183-187.
- Корнієнко І.А. Особливості граматичної структури прізвищ // Записки з українського мовознавства: Вип. 18: Зб.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 297-305.
- Корнієнко І.А., Середич Г.А. Основні шляхи дослідження антропонімії // Записки з

- українського мовознавства: Вип. 18: Зб.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 290-296.
- Корнієнко І.А. Особливості граматичної структури прізвищ // Регіональна культура в умовах глобалізації: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Вип.ІІ. – Миколаїв, 2009. – С.183-187.
- Лозко Г.С. Іменослов. Імена слов'янські, історичні та міфологічні. – К., 1998. – 176 с
- Лукінова Т.Б. Субстантивація прикметників у слов'янських мовах і власні імена // Українська діалектологія і ономастика. – К., 1964. – С. 124 – 133.
- Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища. – К.: Наук. думка, 1990. – 48 с.
- Масенко Л.Т. Українські прізвища з суфіксом -ій // Мовознавство. – 1976. – № 5. – С. 73–75.
- Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія: 2-ге видання, доп.і випр. / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 38. – Дніпропетровськ-Миколаїв, 2012. – 232 с.
- Могила А.Г. До правопису російських прізвищ // Українська мова в школі. – 1954. – № 4. – С. 70–72.
- Медвідь-пахомова С.М. Динаміка української офіційної антропонімоформули на східнослов'янському фоні // Українська ономастика. – К., 1998.
- Медвідь-пахомова С.М. Еволюція антропонімічних формул у слов'янських мовах. – Ужгород, 1999.
- Медвідь-пахомова С.М. Реконструкція дописемного (праслов'янського) періоду розвитку антропонімічної системи // Мовознавство. – 1998. – № 1. – С. 20-27.
- Неділько О.Д. Етимологія деяких прізвищ // Укр. мова літ. в школі. – 1969. – № 5. – С. 79-81.
- Неділько О.Д. Про утворення українських прізвищ // Укр. мова і літ. в школі. – 1967. – № 9. – С.19-25.
- Никонов В.А. География фамилий. – М., 1988. – 189 с.
- Никонов В.А. Имя и общество. – М., 1974. – 142 с.
- Німчук В.В. Українські прізвища з суфіксами -ук, -чук та етимологічно споріднені утворення // Українська діалектологія і ономастика. – К., 1964. – С. 194-210.
- Німчук В.В. Про українську псевдонімію та криптонімію // Українська мова. – 2002. – № 2. – С. 30-58.
- Осташ Л.Р. Автохтонні та псевдоавтохтонні власні особові імена відапелятивного походження в чехів й українців // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 150-158.
- Осташ Н.Л., Осташ Р.І. Прізвища переселенців із Холмщини в антропонімічному просторі України // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 159-174.
- Осташ Р.І. До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника) // Реєстр Війська Запорозького. – К., 1995.
- Осташ Р.І. Із життя сучасних українських прізвищ. 2 / Р.І. Осташ // Українське і слов'янське мовознавство. - № 4 (138). - Ужгород, 2001. -С. 408-412.
- Павликівська Н.М. Питання української псевдонімії ХХ століття / Н.М. Павликівська. - Вінниця : Глобус-прес, 2011. - 386 с.
- Панцьо С.Є. Антропонімія Лемківщини.–Тернопіль, 1995 –125 с.
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Валентин, Валентина, Валерій, Валеріан, Валерія // Укр. мова і літ. в школі. – 1987. – № 22. – С. 58-59.
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Григорій, Дмитро, Святослав, Лідія, Ніла, Юлія, Аліса, Альберт, Едгар, Едуард // Укр. мова і літ. в школі. – 1986. – № 10. – № . 64-65.

- Півторак Г.П. З історії власних імен: Віталій, Мирон, Світлана // Укр. мова і літ. в школі. – 1986. – № 7. – С. 68
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Анастасія, Анатолій, Архип // Культура слова. – Вип. 18. – К., 1980. – С. 51-53.
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Зінон, Зіновій, Зіновія, Зінаїда // Культура слова. – Вип. 21. – К., 1971. – С. 72-73.
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Маріана, Маріанна, Оксана // Культура слова. – Вип. 26. – К., 1984. – С. 58-59.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Варвара, Петро // Культура слова. – Вип. 39. – К., 1990. – С. 78-80.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Іван // Укр. мова і літ. в школі. – 1986. – № 5. – № . 50-51.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Остап, Панас, Петро, Параска // Укр. мова і літ. в школі. – 1990. – № 10. – № 81-82.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Софія, Віра, Надія, Любов // Культура слова. – Вип. 43. – К., 1992. – С. 65-68.
- Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. школа, 1969. – 255 с.
- Редько Ю.К. Основні словотворчі типи сучасних українських прізвищ у порівнянні з іншими слов'янськими // Філологічний збірник. К., 1958. – С. 112–129.
- Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища. – К.: Наук. думка, 1966. – 216с.
- Русанівський В.М. Запозичені особові імена та прізвища // Складні питання сучасного українського правопису. – К., 1980. – С. 103–124.
- Сеник Г.В. Трансонімізовані прізвиська // Записки з ономастики.– Вип. 5: 3б. наук. праць // Відп. ред. Ю.О. Карпенко. – Одеса, 2001. – С. 42-45.
- Илина Г.Я. Фамилия и прозвище: Ономастика. – М., 1969.
- Скорук І.Д. Історична антропонімія м. Луцька з точки зору її походження // Ономастика та етимологія. – К., 1997.
- Скрипник Л.Г. Власні назви в українській народній фразеології // Мовознавство. – 1970. – № 2. – С. 54-65.
- Селищев А.М. Происхождение русских фамилий, личных имен и прозвищ // Избранные труды. – М.: Просвещение, 1968. – С. 97–129.
- Суперанская А.В. Структура имени собственного. Фонология и морфология. – М.: Наука, 1969. – 207 с.
- Сухомлин І.Д. З історії українських прізвищ // Українська мова в школі. – 1965. – № 4. – С. 24–28.
- СОКОЛ І. Про що розповідають прізвища // Дивослово. – 2003. – № 3. – С. 32-34.
- Ткаченко О.Б. Українські прізвища з суфіксом -енк-о та споріднені утворення (питання походження) // Слов'янське мовознавство. – К., 1958. – Вип. 2. – С. 38–53.
- Фаріон І.Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником). – Львів, 2001. – 371 с.
- Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К.: Наук. думка, 1977. – 235 с.
- Худаш М.Л. З історії формування і становлення українських прізвищ // Мовознавство. – 1969. – № 2. – С. 37– 46.
- Чучка П.П. Історія власних імен // Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К., 1983. – С. 592– 620.
- Чучка П.П. Патроніми та їх місце в лексичній системі мови // Мовознавство. – 1984. – № 6. – С. 49-56.
- Чучка П.П. Антропонімія Закарпаття: Вступ та імена (конспект лекцій). – Ужгород, 1970.
- Чучка П. Глобальні, національні та регіональні ознаки прізвищ українців // Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 23-25.

Чабаненко В.А. Прізвиська Нижньої Наддніпряни : у 2-х кн. / В.А. Чабаненко. - Запоріжжя, 2005.

Черняхівська Є.М. Про одну з особливостей української антропонімії (колективні прізвиська) / Є.М. Черняхівська // Вісник Львів. університету ім. І. Франка. Серія філологічна. - Львів : Львів. ун-т ім. І. Франка, 1975. - Вип. 9. - С. 62-65.

Топоніміка

Гумецька Л.Л. Топографічні назви української актової мови XIV– XV ст. // Дослідження з мови та літератури. – К., 1957. – С. 83 – 91.

Гумецька Л.Л. Топоніміка в українській актової мові XIV – XVст. // Мовознавство. – 1957. – Т. 14. – С. 10 – 22.

Белей Л.О. Сучасна українська ергонімія: Власні назви підприємств Закарпаття. – Ужгород, 1999. – 111 с.

Беценко Т. Етюди з топонімії Сумщини. – Суми, 2001. – 71 с.

Беценко Т.П. З історії походження ойконімів Сумщини // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 22 – 25.

Бурковецька І.С. Словотвірна структура ойконімії Уманщини // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 31 – 34.

Бучко Д. Походження та словотвір ойконімів типу Залужжя, Міжгір'я, Підлісся в українській та інших слов'янських мовах // Актуальні проблеми українського словотвору. – Івано-Франківськ, 2002. – С. 522 – 529.

Бучко Д.Г. Походження назв населених пунктів Покуття. – Львів, 1990. – 144 с.

Вербич С.О. Топонімія Прикарпаття // Культура слова. – К., 1997.– Вип. 50. – С. 76 – 79.

Вербич С.О. Верхньодністерський гідронімікон у контексті при-карпатсько-хорватських топонімних зв'язків // Мовознавство.– 1997. – № 1. – С. 65 – 73.

Вербич С.О. З архаїчної гідронімії басейну Верхнього Дністра // Мовознавство. – 1998. – № 4-5. – С. 21 – 30.

Вербич С.О. Іншомовні елементи в топоніміконі Прикарпаття (спроба генетичної характеристики) // Іншомовні елементи в ономастиці України: Матеріали наукового семінару 12-13 вересня 2001 р. – К., 2001. – С. 25 – 31.

Герета Н.М. Ойконімія Північної Хмельниччини XI – XIV століть // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 64 – 69.

Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках (відп. ред. О.С. Стрижак). – К., 1981. – 263 с.

Горбач О. Українська топономастика і безграмотність // Сучасність. – 1961. – Ч. 6. – С. 117 – 118.

Горпинич В.О., Лобода В.В., Масенко Л.Т. Власні назви і відтопонімні утворення Інгуло-Бузького межиріччя. – К., 1977.

Гумецька Л.Л. Сучасні тенденції у творенні назв українських населених пунктів // Укр. мова і літ. в школі. – 1966. – № 4. – С. 24 – 29.

Данилюк О.К. Географічні терміни Волині з суфіксом -ин (а) // Актуальні проблеми українського словотвору. – Івано-Франківськ, 2002. – С. 501 – 516.

Данилюк О.К. Географічні терміни в мікротопонімії Волині // Філологічні студії. – Вип. 1. – Луцьк, 1996. – С. 76 – 80.

Данилюк О.К. Особливості словотвору географічних термінів Волині // Філологічні студії. – Вип. 4. – Луцьк, 1998. – С. 110 – 116.

Данилюк О.К. Словник народних географічних термінів Волині.– Луцьк, 1997. – 108 с.

Дашкевич Я. Каталог річок України // Укр. мова в школі. –1959. – № 2. – С. 17 – 19.

Железняк І.М. Архаїчна мікротопонімія Києва // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 33 – 39.

Железняк І.М. Балто-слов'янська мовна взаємодія в топонімії Середньої Наддніпряни // Мовознавство. – 1998. – № 2-3. – С. 36 – 46.

- Железняк І.М. Гідронімія України й проблема слов'янського етногенезу // Слов'янське мовознавство. X Міжнар. з'їзд славістів (доповіді української делегації). – К., 1988.
- Железняк І.М. Ономастика Полісся. – К., 1999. – 234 с.
- Карпенко Ю.О. Походження астрономічних назв // Укр. мова і літ в школі. – 1971. – № 4. – С. 87 – 90.
- Карпенко Ю.А. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. – М., 1967.
- Карпенко Ю.О. Топонімія Буковини. – К., 1973. – 238 с.
- Карпенко Ю.О. Давньоєвропейська гідронімія в Українських Карпатах // Мовознавство. – 2001. – № 6.
- Карпенко О.П. Відбиття праслов'янської лексики в поліській гідронімії // Мовознавство. – 1992. – № 4.
- Карпенко О.П. Назви річок Нижньої Правобережної Наддніпрянщини / Відп. ред. І.М. Железняк. – К., 1989. – 189 с.
- Корепанова А.П. Про топонімічну стратиграфію // Мовознавство. – 1976. – № 6. – С. 36 – 39.
- Корепанова А.П. Процес універбізації у власних назвах // Мовознавство. – 1972. – № 5. – С. 49 – 56.
- Купчинський О.А. Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень. – К., 1981. – 250 с.
- Купчинська З.О. Твірні основи українських топонімів на -ин, -ів (структура, територія) // Ономастика України I тисячоліття нашої ери. – К., 1998. – С. 94 – 102.
- Лобода В.В. Взаємодія східнослов'янських мов в українській топонімії. – К., 1976.
- Лобода В.В. Топонімія Дніпро-Бузького межиріччя. – К., 1976. – 231 с
- Лучик В.В. Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. – Кіровоград, 1996. – 235 с.
- Лучик В.В. Іншомовні назви в різних класах пропріальної лексики української мови // Іншомовні елементи в ономастиці України: Матеріали наукового семінару 12-13 вересня 2001 р. – К., 2001. – С. 51 – 56.
- Лучик В.В. Про походження гідронімів Вись і Висунь // Мовознавство. – 1994. – № 1. – С. 60 – 71.
- Лучик В.В. Тюркізми в гідронімії Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. // Мовознавство. – 1995. – № 1. – С. 60 – 70.
- Масенко Л.Т. Розвиток топонімічної лексики // Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К., 1983. – С. 620 – 660.
- Масенко Л.Т. Гідронімія Східного Поділля. – К., 1979.
- Масенко Л.Т. Проблеми взаємодії гідронімії та ойконімії // Мовознавство. – 1972. – № 1.
- Масенко Л.Т. Річкові назви басейну Інгулу на тлі гідронімії Південної України // Питання ономастики Південної України. – К., 1974.
- Михальчук О.І. Географічна термінологія в мікротопонімії Підгір'я // Мовознавство. – 1997. – № 2-3. – С. 29-35.
- Мозговий В.І. Засвоєння запозичень в апелятивній та ономастичній лексиці // Мовознавство. – 1979. – № 5.
- Мриглод М.П. Відантропонімні ойконіми Правобережної України, твірні основи яких мотивовані християнськими іменами // Наук. зап. Тернопільськ. пед. ун-ту – Серія: Мовознавство. – Тернопіль, 2000. – С. 16-21.
- Муромцев І.В. Словотворчі типи гідронімів (басейн Сіверського Дінця). – К., 1966.
- Отін Є.С. Гідронімія Східної України. – Київ–Донецьк, 1977. П
- Петров В.П. Гідроніми України за античними джерелами // Українська діалектологія і ономастика. – К., 1964. – С. 134-146.
- Петров В.П. Історична географія та проблема слов'янського етногенезу на матеріалах

- гідронімії: Гідронімія Росії й Надросся // Історичні джерела та їх використання. – К., 1966. – Вип. 2. – С. 65-73.
- Петров В.П. Найдавніші назви річок України // Укр. мова в школі. – 1963. – № 1. – С. 77-81.
- Питання гідроніміки. – К., 1971.
- Поляруш Т.І. Географічні терміни як словотворча база сучасної топонімії // Науково-технічний прогрес і проблеми термінології: Тези доп. – К., 1980. – С. 147-148.
- Редьква Я.П. Спорадичні гідроніми з різнорідними кінцевими компонентами в ареальній гідронімії // Іншомовні елементи в ономастиці України: Матеріали наукового семінару 12-13 вересня 2001 р. - К., 2001. - С. 85-91.
- Смаль О.Л. Деякі мікротопоніми Лівобережжя Києва // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 181-186.
- Смаль О.Л. Походження мікротопоніма Долобське // Мовознавство. – 2000. – № 4-5. – С. 66-71.
- Франко З.Т. Граматична будова українських гідронімів. – К., 1979.
- Франко З.Т. Системно-ареальна характеристика гідронімії України // Мовознавство. – 1978. – № 5. – С. 41-47.
- Франко З. Хто ми! Звідки родом? – К., 1990. – 48 с.
- Франко З.Т. Назва Київ за історичними пам'ятками // Культура слова. – Вип. 21. – К., 1981. – С. 61-64.
- Цілуико К.К. Топоніміка Полтавщини як джерело історії краю // Полтавсько-київський діалект- основа української національної мови. - К., 1954.
- Шульгач В.П. Гідронімія басейну Стиру. – К., 1993. – 144 с.
- Шульгач В.П. Звідки назва села? // Культура слова. – К., 1992. – Вип. 43. – С. 101-102.
- Шульгач В.П. Топонімія Лесиноного краю // Культура слова. – К., 1991. – Вип. 40. – С. 67-69.
- Юрків М.М. Гідронімно-ойконічний паралелізм в українській ономастиці. – Тернопіль, 2000. – 130 с.
- Юрків М.М. Гідроніми й ойконіми як об'єкт наукових досліджень // Наук. зап. Тернопільськ. педуніверситету ім. В.Гнатюка. – Тернопіль, 1998. – С. 59-63.

Електронні ресурси

Словники

1. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000.
<http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm>
2. Український правопис 2015
<http://izbornyk.org.ua/pravopys/pravopys2015.htm>
3. [Словник української мови Бориса Грінченка](http://hrinchenko.com/)
<http://hrinchenko.com/>
4. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. — К. : Наук. думка, 2007. — 288 с.
<http://www.madslinger.com/mova/pravopys-2007>
5. [Українська мова \[Електронний ресурс\]. – Режим доступу : http://ukrainskamova.narod.ru](http://ukrainskamova.narod.ru)
6. Словники України <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>
7. Словник.net <http://www.slovnyk.net>
8. Російсько-український словник сталих виразів <http://stalivyrazy.org.ua>
9. Словник іншомовних слів (Metaseek) <http://www.pcdigest.net/ures/book/sis.shtml>
10. Багатомовний словник (перекладний) <http://www.slovnyk.org>
11. Російсько-український (академічний) словник (1924 – 33 pp.) <http://r2u.org.ua/>
12. <http://dict.linux.org.ua/>

Інші ресурси

1. Лекції з антропоніміки

moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=31982

2. Корнієнко І. А. З історії української антропоніміки / І. А. Корнієнко // Рідна мова: кварталник українського вчительського товариства у Польщі. – № 16. – 2011. – С. 56 – 61. www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna.../index.php?..

3. До історії вивчення української антропоніміки (Дзира О.І.) irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..

4. Лінгвістичні засади вивчення прізвищ української мови (О.В.Єршоміна) ukrsence.com.ua/.../lingvistichni-zasadi-vivchennya-prizvishh...

5. Антропонімічне розмаїття як відображення історії та розвитку українського суспільства (Ісаєнко Т.К.)

http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Philologia/3_138314.doc.htm

6. Корнієнко І. А. Від прізвиськ до прізвищ / І. А. Корнієнко // Рідна мова: кварталник українського вчительського товариства у Польщі. – № 15. – 2011. – С. 24 – 29.

http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm30_02

7. Антропонімічна лексикографія сучасної української мови та інших слов'янських і неслов'янських мов (Самолова І.А.)

http://philology.knu.ua/library/zagal/Komparatyvni_doslidzhenna_16_2011/151_156.pdf

8. Семантика і структура прізвищ полтавців за спорідненістю та свояцтвом (Т. Ніколашина)

<http://refs.in.ua/zmis-t-atamanchuk-nina-pasichnichenko-anjela.html?page=8>

9. Особливості морфемної структури прізвищ

linguistics.kspu.edu/webfm_send/1252

10. Структурний аналіз суфіксальних імен в основах прізвищ Північної Донеччини (Н.Ю.Булава)

http://movoznavstvo.com.ua/download/pdf/2007_2/5.pdf

Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.mnu.mk.ua/course/category.php?id=40>

1. Горпинич В.О. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України : Монографія / В.О. Горпинич, І.А. Корнієнко. – Дніпропетровськ - Миколаїв : Іліон, 2006. – 237 с. – Кількість: 2

3. Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія: 2-ге вид., доп. й випр. / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 38. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „КВІТ”, 2012. – 232 с. – Кількість: 7

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

6. Засоби діагностики успішності навчання: виконання індивідуальних завдань, контрольних і практичних робіт, написання рефератів.